

4888

M

საქართველოს
საბჭოთაო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
მეცნიერებათა
აკადემია

ასოეზი

და

პისი ახსნა

ტფილისი

მსწ. მშენ. ა. კუთათელაძე, ნიკ. 21.

1905

781.24

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

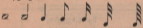
Дозволено цензурою,
тифлисъ, 30 мая 1906 г.

M 4888

ნოტების ასოები და მისი
ახსნა. გიგლიჩიძე

ნოტების ასოთა რიცხვი ხუთ შვი-
დია, ამ ასოებს იტალიური სახელები
ჰქვიათ: დო, რე, მი, ფა, სოლ, ლა,
სი, ეს ასოები ხმის გასაგრძელებლად,
ასამაღლებლად, დასამდაბლებლად და
უცებ შესაწყვეტად არის მოგონილი
და იწერება ამ საბით:

ამ გვაქვს შვიდი ნოტი. პირველი
არის მთელი, მეორე—ნახევარი, მე-
სამე—მეოთხედი, მეოთხე—მერვედი,
მეხუთე—მეთექვსმეტედი, მეექვსე—
ოც-და-მეთორმეტედი, და მეშვიდე—
სამოც-და-მეოთხედი.

*) უფრო ვრცელი სახელმძღვანელო იხი-
ლება ა. ქუთათელაძის სტამბაში.

რომ ცხადად დაეინახათ ამ ნოტების მნიშვნელობა, ერთმანეთს უნარის განსხვავება და მათა—წარმოშობის საჭიროა გამოვხატოთ აქ სრული კრებული ნოტებისა.

მთელი,
 ნახევრები,
 მეოთხედები,
 მეჩვიდედები,
 მეთექვსმეტედები,

სსს სსსსსსსსსსსს

სსსსსსსსსსსს

სსსსსსსსსსსს

სტ-და-მეთორმეტადები,

The first system of music consists of two staves. The top staff contains a series of notes, and the bottom staff contains a series of notes and rests. A brace is positioned above the top staff, and another brace is positioned above the bottom staff.

სამსტ-და-მეთორმეტადები,

The second system of music consists of five staves. Each staff contains a series of notes and rests. A brace is positioned above the top staff, and another brace is positioned above the second staff.

საქართველოს
 შრომობრძნის
 კავშირისთვის

ეს კრებული ნოტებისა წარმოს-
დგება პირველის მთელის ნოტისაგან.

პირველი მთელი ნოტი $\text{C} \text{ D} \text{ E} \text{ F} \text{ G} \text{ A} \text{ B} \text{ C}$

გორცა ხედავთ, რველი $\text{C} \text{ D} \text{ E} \text{ F} \text{ G} \text{ A} \text{ B} \text{ C}$

მსხვავსი C ამ მთელისაგან წარმოსდ-

გება. ორი ნახევარი, რადგანაც მთელი

რომ შეაზედ გავტყუათ ორი ნახევარი

გამოვა. იწერება ასე: $\text{C} \text{ D}$ ორის

ნახევრისაგან წარმოსდგება ოთხი მეო-

თხედი, რადგანაც თითო ნახევარს ორ-

ორი მეოთხედი აქვს. იწერება ასე:

$\text{C} \text{ D} \text{ E} \text{ F}$ ოთხის მეოთხედი-

საგან წარმოსდგება რვა მერვედი.

იწერება ასე: $\text{C} \text{ D} \text{ E} \text{ F} \text{ G} \text{ A} \text{ B} \text{ C} \text{ D} \text{ E} \text{ F} \text{ G} \text{ A} \text{ B} \text{ C} \text{ D}$

რვა მერვედისაგან— თექვსმეტი მეთე-

ქვსმეტედი, რადგანაც თითო მერვედში

ორ-ორი მეთექვსმეტედი არის, და

იწერება ასე:

მეორე მხარე

ტელებიდან წარმოადგენს მეორე მხარე და იწერება ასე:

პირველ სამოც-და-ათიანი უნდა დაიწეროს სამოც-და-ათი ნოტი ამგვარი: ამ ხეშე ნაწილებს ნოტებში

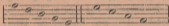
ვხედავთ სხვა-და-სხვა სახეს, ესე იგი რგვალს = მეორეს რგვალს, მაგრამ ხეშოდგან ანუ ქვემოდგან ხაზ-მიბმულს

 დიდის შავის წერტილის მზგავსს და ხაზ-მიბმულს: წერ-

ტილის მზგავსსავე და ხაზ-მიბმულს, მაგრამ ხაზზე ზევით, ანუ ქვევით

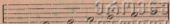
ბმ ხუთს ხაზში არის, ხუთივე ნოტის
 ადგილი თვით ხაზებზე და რათის
 ნოტისა — ხაზებს შუა. **ნოტები**
 რომ ნოტები იწერება ზედ ხაზებზე
 და ხაზებს შუა:

ხაზებზე ხაზებს შუა
 თუმცა ხმის ასამაღლებლად და
 დასადაბლებლად საჭიროა ხუთ ხაზ-
 ზედ მეტი ხაზი, მაგრამ ბევრს ხაზებ-
 ზე და ხაზებს შუა ნოტები ძნელი
 გასარკვევია და არც შნოიანია. ამი-
 სთვის, მოთხოვნილებისა-დაგვარად,
 ხმარობენ, როგორც ზემოდგან ისე
 ქვემოდგან, მისაშველებელს ანუ მიმა-
 ტებულს ხაზებს, რომელსაც სწერენ
 ასე:

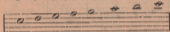

პირველი ოქტავა,

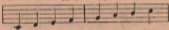
დო რე მი ფა სოლ ლა სი

განმეორებული მეორე ოქტავა.

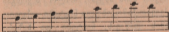
დო რე მი ფა სოლ ლა სი დო.

პირველი ოქტავა,

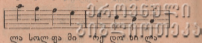
დო რე მი ფა სოლ ლა სი დო.

მეორე ოქტავა.

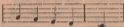

რე მი ფა სოლ ლა სი დო სი,

განმეორებული, მესამე ოქტავა,

განმეორებული

სოლ ფა მი რე დო.

აქ ვხედავთ განმეორებულს ნოტებს, რომელთაც თვისის სიმაღლით და სიდაბლით დასჭირდათ მისაშველებელი ხაზები, რთგორც დანიშნულს ხუთ ხაზს ზევით, ისე ქვევით. ქვევიდგან ზევით აკიბული ნოტები გვანიშნებს ზევით ხმის აწევას, ხოლო ზევიდგან ქვევით ჩამოკიბული ნოტები — ქვევით ხმის დაწევას. ნოტები და ხაზები ითვლება ქვევიდგან ზემოდ.

ოქტავა

ოქტავა (Ottava) ნიშნავს მერვეს, რვა ნოტის ერთ ზედა მნიშვნელობაში, ფა, სოლ, ლა, სი, დო, შეადგენს ერთს ოქტავას. მუსიკაში იხმარება რვა ოქტავა, რადგანაც რამდენიმე დასაკრავთაგანი შესწვდება რვა ოქტავის სიმაღლეს, ზოლო ადამიანის ხმა ორის ოქტავის, ანუ ორ ნახევარ ოქტავის მეტს ვერ შესწვდება.

კლიტე

კლიტე არის აუცილებელი საკირო ნიშანი გალობისა. კლიტით შეგვიძლიან გამოვიცნოთ სიმაღლე, ანუ სიდაბლე ხმისა. კლიტე იწერება ყოველთვის საგალობელის თავში. კლიტე

„სოლ“ იწერება ასე:

და კლიტე „ფა“ ასე:

პ ა უ ზ ა უ რ ი ე ნ ე უ ლ ი

პაუზა არის გამაჩვენებელი ნიშანი გალობაში. პაუზა არის იმდენი რიცხვით, სიგრძით და ზომით, რამდენიც თვით ნოტებია. ე. ი. პაუზა არის მთელი, ნახევარი, მეოთხედი, შერვედი, მეთექვსმეტედი, ოც-ღ-მეთორმეტედი და სამოც-და-მეოთხედი. მთელი პაუზა იწერება ასე:

ეს პაუზა ეთანასწორება ერთს მთელს ფარდს (ტაქტს). მაგალითად, ორი მგალობელი აპირებს გალობის თქმას სხვა და სხვა ხმით; იმათში ერთს აქვს მთელის ფარდის ნოტი საგალობლად, ხოლო მეორეს ერთის ფარდის პაუზა — ეს პაუზა უჩვენებს, რომ მეორე მგალობელი უნდა გაჩუმდეს,

ვიდრე პირველი მგალობელი აღასრუ-
ლებს თავის ფარდის ნოტებს, ნახე-
ვარი პაუზა იწერებოდა ასე:

მუოთხედი ასე: $\underline{\underline{\underline{\underline{\underline{\quad}}}}}$ შერვედი ასე: $\underline{\underline{\underline{\underline{\underline{\quad}}}}}$
მეთექვსმეტედი ასე: $\underline{\underline{\underline{\underline{\underline{\quad}}}}}$ ოც-და-თორ-
მეტიანი ასე: $\underline{\underline{\underline{\underline{\underline{\quad}}}}}$ სამოც-და-ოთხიანი
ასე: $\underline{\underline{\underline{\underline{\underline{\quad}}}}}$ შველა ეს პაუზები უჩვენებს

იმდენს ხანს გაჩუმებას და შეჩერებას,
რამდენ ხანსაც გალობა უნდა განგრძო-
ბილიყო, მის მაგიერ, რომ მისი შე-
საბამი ნოტი ყოფილიყო საგალობო.

ზოგა.

ზომა გალობაში იმიტომ არის სა-
ჭირო, რომ მოძრაობა ხმებისა გამო-
ვიდეს თანასწორად, მწყობრად; რომ
სიჩქარე, სიგვიანე, სიგრძე და სი

მოკლე ხმათა ერთმანერთს ეთანხმებოდეს და ეწყობოდეს.

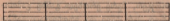
სხვა და სხვა სახის ნიშნების მიწერება სხვა და სხვა ზომაზედ. განსამარტავად იმისა, რომელი გალობა რა ზომაზედაც არის დაწერილი, შემოღებულია ნიშნები, რომელიც ციფრით აღინიშნება გალობის თავში ასე: $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{12}{8}$. ოთხ მუოთხედიაან ზომას ციფრის მაგოურ საგალობლის დასაწყისში აქვს ამნაირი ნიშანი ეს ნიშანი იმას

გვიჩვენებს, რომ ყველა ფარდები გალობისა უნდა აღსრულდეს ოთხ-ოთხჯერ ხელის დაკვრით. ამ ნიშანს ზოგოერთს შემთხვევაში გადაესმება ხაზი ამნაირად:

ეს მიმატებული, ანუ გადასმული
 ხაზი იმას ნიშნავს, რომ სავალისებრი
 ღია მეთხედვიან ფარდის ზომა
 ხედ რაჯელ უფროსსა უნდა სე-
 სრულდეს და ხელიც, ოთხჯერ და-
 ვრის მაგიერ, რაჯერ უნდა იქმნას
 ხოლმე დაკრული.

ფარდი (ტაქტი).

ერთი, ანუ რამდენიმე ნოტი, შე-
 გროვილი ერთს ადგილას, შეადგენს
 ფარდს. ფარდები განიყოფება ერთი-
 ერთმანერთისაგან საფარდო ხაზებით,
 გამოვხატოს აქ იმათი სახე:

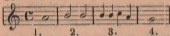
1.

2.

3.

4.

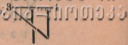
აქ არის ოთხი ფარდი, როგორც
 ჰხედავთ, ეს ფარდები ერთმანეთს
 — უნოტო. ახლა გამოვჩატოთ ნო-
 ტებით:

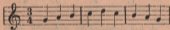
პირველი მთელი ნოტი უნდა
 გაგრძელდეს ოთხჯერ ხელის დაკვრით,
 ორი ნახევარი ნოტი ორ-ორჯერ ხე-
 ლის დაკვრით, მესამე ოთხი მეოთხე-
 დი ნოტი-თითოჯერ ხელის დაკვრით.

ზომა ხელის დაკვრით ანუ მოძრაო-
 ბით უნდა იანგარიშებოდეს ასე: უნ-
 და ასწიო და დაუშვა ხელი ძირს
 ორჯერ, მერე ერთხელ განზე გამოი-
 ქნო მარცხნივ და ერთხელაც განზე
 გაიქნო მარჯვნივ.

გამოცხატათ ხაზებით და სიფრე-
ბით ხელის მოძრაობა სამ-მეოთხედში
დიანი ზომისათვის

გამოცხატათ ახლა სამ-მეოთხედის
ზომა ფარდებით, რომელსაც დასა-
წყისში უწერია რიცხვი ზომისა.

ამ სამს ფარდში არის სამ-სამი
მეოთხედის ნოტები, თითოეული
ფარდი უნდა აღსრულდეს სამჯერ ხე-
ლის დაკრებით: ორჯერ ქვეით და

M 4888

ქ. შანიანი
სსრ სავაჭრო-საბაზო
საქართველო-სსრ
ს. შანიანი

ერთხელ გახზე შემოქნევით პარ-

ცხნევ: 3

ერევანი სინფონიკა

ავიღოთ მერვედიანის ნოტების ხო-
მა თავიანთ ფარდებით:

ეს სამ მერვედიანი ფარდები უნდა
აღსრულებდეს იმ ნაირ ხელის მოძრაო-
ბით, როგორც სამ-მეოთხედიანი ფარ-
დები, და თუ ჩქარის მოძრაობის სა-
ვალსებელი ანუ დასაკრავი იქნება,
მაშინ შეიძლება თითო ხელის დაყე-

რით აღსრულდეს თითოეული წარდი,
მაგრამ თითო ხელის დახვეწაში უნდა
გამოვიდეს სამი მუხტი

წერტილი.

წერტილი უმატებს ნახევარს სიგრძეს იმ ნოტისას, რომლის წინაც არის დასმული. მაგალითად: გამოვხატოთ მთელი ნოტი = ამას რომ წერტილი დაფუსვით, გამოვა მთელ-ნახევარი; მაშასადამე მთელი ნოტი წერტილით გაუთანაბრდება = = მსე იგი ერთს მთელს და ერთსაც ნახევარს. აგრეთვე დანარჩენი ნოტებშიც წერტილით ნახევარსა მატულობს სიგრძით. მოკლედ რომ ვსთქვათ, წერტილი არის ნახევარი იმ ნოტისა, რომლის წინაც არის დასმული. რარი

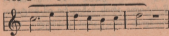

წერტილი თუ უხის ნოტს წინა მუ-
შინ მეორე წერტილი შენდგენს ნახე-
ვარს პირველ წერტილსა და ავიღო
ნახევრიანი ნოტი ორის წერტილით

ქ.. მს უდრის:

ეს სარტყელი ანუ ლეგატო ნო-
ტების თავზე უჩვენებს, რომ მის ქვეშ
მეორე ნოტები უნდა გამოითქვას
გადაბმით, განუწყვეტელად, ტკბილად
და ლმობიერად.

ლეგატო ნოტებით იწერება ამნაირად:

ფერმატი

ფერმატი იწერება ამ ხანით:
 ეს ნიშანი იმას ანიშნავს, რომ
 ცა ის იქნება დასმული ნოტის თავზე,
 მაშინ ზომა აღარ სჭირდება და ხმა
 კი გაგრძელდება საქიროებისა და გვა-
 რად. საზოგადოდ ფერმატი არის
 ნიშანი გალობის დასრულებისა.

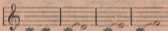
დიეზი და ბემოლი.

დიეზი და ბემოლი ახეენებს ნახე-
 ვარ ხმით ზევით და ნახეეარის ქვევით
 დაწევას. ეს ნიშნები იწერება ამ სა-
 ხით: ♯ დიეზი, ♭ ბემოლი. პირველი,
 ე. ი. დიეზი არის ახამალღებელი
 ნიშანი ხმისა ნახეეარ ხმით და მეო-
 რე—ბემოლი—დასადაბლებელი ხმი-
 სა ნახეეარ ხმით. დიეზი და ბემოლი
 იწერება გალობის დასაწყისში, იმ

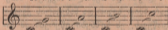

ნოტთა ხაზებზე, რამდენადაც მოულოდნელად
 გალობის გათავებამდე ჩვენსობა
 ერთნი ნახევარ ხმით შელდა, ხოლო
 მეორენი ნახევარ ხმით დაბლა.

**ინტერვალები, ანუ ნოტიდგან
 ნოტზე გადასვლა.**

პრიმა, სეკონდა, ტერცია, კვარტა,
 (პირველი), (მეორე), (მესამე), (მეოთხე).

კვინტა, სექსტა, სექტა, ოქტავა.
 (მეხუთე), (მეექვსე), (მეშვიდე), (მერვა).

კ ა მ ე რ ტ ო ნ ი.

ხმის მოსანახად მოგონილია კამერ-
 ტონი, კამერტონი არის აი, ამნაირი:

როცა ამ კამერტონს დაჭრავ რასმე, გამოესკვამს წარუღებელი ხმას, ეს ხმა უნდა შევხსნივართ ან უნდა დავიხსნოთ სახელდობთ; რომლის ტონის ხმა აქვს კამერტონს, გამოიცნობება მით, რომ თვით კამერტონის ტარზე აწერია ანუ A, რომელიც ნიშნავს და-ს, ანუ C, რომელიც ნიშნავს დო-ს, რაკ ერთ ამ ნოტოვანის ხმა ცხადი იქნება გალობის ხელმძღვანელისათვის, როგორც მტკიცედ მცოდნე ხმის ინტერვალების, ანუ ხმის გადასელა-გადმოსვლისა, ადვილად მონახავს ყველა ხმებისათვის ტონებს და გადასცემს მგალობლებს ცალკე-ცალკე. მგალობლებიც დაიწყებენ გარდაცემულის ტონით გალობას და მიჰყვებიან ხელმძღვანელის ხელის

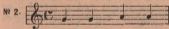
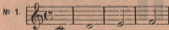
ლკ-ცალკე. მგალობლებიც დაიწყებენ გარდაცემულის ტონით გალობას და მიჰყვებიან ხელმძღვანელის ხელის

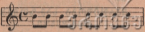
მოძრაობისამებრ იმ ზომას, რამელი-
თაც უნდა აღსრულდეს ვალობა-

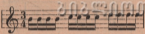
დაკვირვება

ხმა რომ მძლავრი და მშვენიერი იყოს, მოხწავლე უნდა შეეჩვიოს ბლო-
მად ჰერის ჩასუნთქვას, ისე, რომ ფილტვები გაივსოს ჰერით და ამოი-
სუნთქოს ცოტ-ცოტად ისე, რომ ჰე-
რი არ ამოვიდეს ხმის ამოდებაში.
თუ ჰერი საკმაოდ არ არის ფილტვე-
ბში, მაშინ ხმა არის სუსტი, დამბრ-
ჩვალნი და ვალობაც გამოვა სუსტი,
უფერული და უგემური.

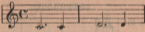
ვაკვირვება ოთხ-ჯოშინან ვაკდებზე.

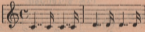
№ 3.

№ 4.

პაკჯიშოგა წაკთილიან
ნოტებზე.

№ 5.

ოკი წაკთილით.

№ 6.

პაკჯიშოგა სინკოპით.

№ 7.

შაკჯიშობა სან-ჯონიანს

შაკდობათ

№ 8

შაკჯიშობა ვაშჯობით.

№ 9.

სიქოპით.

№ 10

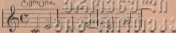
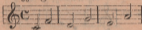
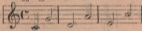
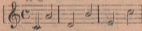
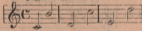
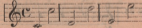
ოკ-ჯონიანსი.

№ 11.

სიქოპით.

№ 12.

პარჯიზობა ნოტების
ინტაკვალებისა.

- ტერცია. მარჯვენა ხელი
- № 13.
- კვინტა.
- № 14.
- კვინტა.
- № 15.
- სექსტა.
- № 16.
- სექტომა.
- № 17.
- ოქტავა.
- № 18.

ვაკეიშობა ტონობისა გეგრა
ლეხით და დიეზობით.

№ 19. *ესა შეგორც.*

რე მიწორც.

№ 20. *სოლი შეგორც.*

სოლი შეგორც.

№ 21. *მი მიწორც.*

მი მიწორც.

№ 22. *სი შეშოლი შეგორც.*

სი შეშოლი შეგორც.

№ 23. *სოლი მიწორც.*

სოლი მიწორც.

№ 24. *სოლი მიწორც.*

ից ձայտից.

№ 25.

և ձեռնից՝ Ն Ո Յ Ա Ո Ր Ս Ո Յ Յ Յ

№ 26.

Յ ձ ձեռնից ձայտից և ձեռնից.

№ 27.

և ձեռնից.

№ 28.

և ձ ձեռնից ձայտից.

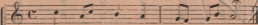
№ 29.

և ձեռնից.

№ 30.

 შე - ვა - ლო შე - გვი - ფა - ლენ.

 შენ - გვი - ფა - ლო

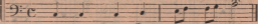
 შე - გვი - ფა - ლენ.

 შე - ვა - ლო შე - გვი - ფა - ლენ.

 შენ - გვი - ფა - ლო

 შე - გვი - ფა - ლენ.

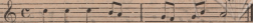

 შე - ვა - ლო შე - გვი - ფა - ლენ.

ქართული
 მუსიკის
 ინსტიტუტი

31

 1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

1 - 2 - 3 - 4 5 - 6 - 7 - 8

0 407/5

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

შანი ეკთი შუბანი